

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

**НАСТАНОВА З РОЗРОБЛЕННЯ
ПРОЕКТНОЇ ТА РОБОЧОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ
МЕТАЛЕВИХ КОНСТРУКЦІЙ.
КРЕСЛЕННЯ КОНСТРУКЦІЙ МЕТАЛЕВИХ
ДЕТАЛЮВАЛЬНІ (КМД)**

ДСТУ-Н Б А.2.4-44:2013

Київ
Мінрегіон України
2013

ПЕРЕДМОВА

1 РОЗРОБЛЕНО: ТОВ "Український інститут сталевих конструкцій імені В.М. Шимановського",
ТК 301 "Металобудівництво", ПК 1 "Проектування металевих конструкцій"

РОЗРОБНИКИ: **Л. Варюта, Ю. Пермякова, Б. Фурман, Р. Харченко**, канд. техн. наук
(науковий керівник), **О. Шимановський**

2 ПРИЙНЯТО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ:

Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального
господарства України від 07.06.2013 р. № 236, з 2014-01-01

3 Цей стандарт згідно з ДБН А.1.1-1-93 належить до комплекту нормативних документів "А.2.4 –
Система проектної документації для будівництва"

4 УВЕДЕНО ВПЕРШЕ

ЗМІСТ

	С.
1 Сфера застосування	1
2 Нормативні посилання	1
3 Загальні положення	2
4 Склад робочих креслень марки КМД	2
4.1 Загальні дані	2
4.2 Креслення монтажних схем	3
4.3 Креслення монтажних вузлів з'єднання конструкцій	6
4.4 Креслення відправних елементів	6
5 Загальні правила оформлення робочих креслень і текстових матеріалів	9
6 Зображення конструкцій	10
7 Нанесення розмірів	13
8 Позначення деталей	17
9 Додаткові робочі креслення	17
10 Внесення змін в технічну документацію	18
11 Нумерація аркушів	18
Додаток А	
Приклад виконання креслення монтажної схеми	19
Додаток Б	
Приклад виконання креслення відправних елементів із прокатних профілів	20
Додаток В	
Приклад виконання креслення відправного елемента типу ферми	21

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

НАСТАНОВА З РОЗРОБЛЕННЯ ПРОЕКТНОЇ ТА РОБОЧОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ МЕТАЛЕВИХ КОНСТРУКЦІЙ. КРЕСЛЕННЯ КОНСТРУКЦІЙ МЕТАЛЕВИХ ДЕТАЛЮВАЛЬНІ (КМД)

РУКОВОДСТВО ПО РАЗРАБОТКЕ ПРОЕКТНОЙ И РАБОЧЕЙ
ДОКУМЕНТАЦИИ МЕТАЛЛИЧЕСКИХ КОНСТРУКЦИЙ.
ЧЕРТЕЖИ КОНСТРУКЦИЙ МЕТАЛЛИЧЕСКИХ ДЕТАЛИРОВОЧНЫЕ (КМД)

GUIDANCE ON EXECUTION OF DESIGN
AND WORKING DOCUMENTS FOR METAL STRUCTURES.
DETAILED DRAWINGS OF METAL STRUCTURES

Чинний від 2014-01-01

1 СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

1.1 Цей стандарт установлює склад і правила виконання робочої документації будівельних металевих конструкцій марки КМД (конструкції металеві деталювальні) на паперових або електронних носіях.

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

У цьому стандарті є посилання на такі нормативні акти та нормативні документи:
ДБН В.2.6-163:2010 Сталеві конструкції. Норми проектування, виготовлення і монтажу
ДСТУ Б А.2.4-4:2009 Основні вимоги до проектної та робочої документації. Загальні положення
ДСТУ Б А.2.4-43:2009 Правила виконання проектної та робочої документації металевих конструкцій

- ГОСТ 2.301-68* ЕСКД. Форматы (ЕСКД. Формати)
- ГОСТ 2.302-68* ЕСКД. Масштабы (ЕСКД. Масштаби)
- ГОСТ 2.303-68* ЕСКД. Линии (ЕСКД. Лінії)
- ГОСТ 2.304-81 ЕСКД. Шрифты чертежные (ЕСКД. Шрифти креслярські)
- ГОСТ 2.308-79* ЕСКД. Указание на чертежах допусков форм и расположения поверхностей (ЕСКД. Вказівка на кресленнях допусків форм і розташування поверхонь)
- ГОСТ 2.309-73 ЕСКД. Обозначение шероховатости поверхностей (ЕСКД. Позначення шорсткості поверхонь)
- ГОСТ 2.311-68 ЕСКД. Изображение резьбы (ЕСКД. Зображення нарізки)
- ГОСТ 2.315-68 ЕСКД. Изображения упрощенные и условные крепежных деталей (ЕСКД. Зображення спрощені та умовні кріпильних деталей)

3 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

3.1 Робочі креслення марки КМД є самостійним комплектом робочих креслень.

3.2 Робочі креслення марки КМД розробляються у повній відповідності з робочими кресленнями марки КМ (конструкції металеві) і є єдиним документом для виготовлення та монтажу металевих будівельних конструкцій. Відхилення від креслень марки КМ, як правило, не допускається. Відхилення можливі тільки за умови їх узгодження розробниками робочих креслень КМ.

3.3 Організація, яка розробляє креслення марки КМД, несе відповідальність за відповідність їх кресленням КМ, за розрахункову міцність всіх заводських та монтажних з'єднань, не наведених у кресленнях КМ, за правильність розмірів елементів конструкцій, а також правильність технологічних вимог до виготовлення та окремих вимог монтажу металевих конструкцій.

3.4 Допускається виконання креслень КМД автоматизованим способом.

Примітка. Наведені в додатках креслення слід розглядати як приклади оформлення креслень, а не як приклади технічних рішень.

4 СКЛАД РОБОЧИХ КРЕСЛЕНЬ МАРКИ КМД

До складу комплекту робочих креслень КМД входять:

- загальні дані щодо робочих креслень (далі – загальні дані);
- креслення монтажних схем;
- креслення монтажних вузлів з'єднання конструкцій;
- креслення відправних елементів;
- додаткові робочі креслення (у разі необхідності).

4.1 Загальні дані

У загальних даних наводять:

- загальні вказівки;
- відомість монтажних схем (Форма 1, рис. 1);
- відомість робочих креслень основного комплекту (Форма 2, рис. 2);
- відомість додаткових креслень, якщо вони є (Форма 1, рис. 1).

У загальних вказівках на кресленнях загальних даних наводять:

- посилання на креслення КМ, які є основою для розроблення креслень КМД;
- загальну характеристику конструкцій, заводських та монтажних з'єднань;
- матеріал конструкцій;
- застосувані зварювальні матеріали;
- вказівки про контроль проектної документації, контроль у процесі виготовлення конструкцій відповідно до вимог ДБН В.2.6-163;
- вказівки про додаткові технічні вимоги монтажної організації на виготовлення, поставку та монтаж конструкцій;
- вказівки про захист конструкцій від корозії;
- вказівки про вогнезахист конструкцій (у разі необхідності).

4.1.1 Графи Форми 1 та Форми 2 заповнюють так:

- у графі "Номер креслення" – порядковий номер робочого креслення; у графі "Найменування" – найменування креслення у повній відповідності з його найменуванням, наведеним в основному написі кожного креслення;
- у графі "Маса, кг" – для монтажних схем наводиться маса конструкцій, метизів та зварних монтажних швів, для робочих креслень – тільки маса конструкцій. У кінці таблиць дається рядок "Всього";
- у графі "Примітка" – додаткові дані.

Форма 1

Відомість монтажних схем					
Номер креслення	Найменування схеми	Маса, кг			Примітка
		Конструкцій	Метизів	Зварювальних монтажних швів	
20	80	25	15	20	25
		185			

Рисунок 1

Форма 2

Відомість робочих креслень				
Номер креслення	Найменування	Маса, кг		Примітка
		Конструкцій	Метизів	
20	120	20	20	25
		185		

Рисунок 2

4.2 Креслення монтажних схем

4.2.1 Монтажні схеми елементів конструкцій повинні відповідати схемам розташування металоконструкцій креслень КМ, у відповідності з якими розробляється креслення КМД. Монтажні схеми повинні мати наступні відомості, необхідні для монтажу конструкцій:

- схему розташування елементів конструкцій з позначенням їх марок, а також тих розмірів та відміток, які необхідні для монтажу конструкцій;
- відомість відправних елементів, які входять у цю схему (Форма 3, рис. 4);
- відомість монтажних швів (Форма 4, рис. 5);
- відомість монтажних метизів (Форма 5, рис. 6);
- вузли, які виконуються на монтажі і потребують додаткового пояснення;
- текстові вказівки.

4.2.2 Кожній монтажній схемі присвоюють "індекс" – одну або дві великі літери українського алфавіту. При цьому відповідні елементи конструкцій позначаються марками, які складаються з літери схеми та цифри порядкового номера (наприклад, А1, А2).

4.2.3 Взаємно зворотні (дзеркальні) відправні елементи позначаються різними марками. Приклад суміщення взаємно зворотних відправних елементів наведений в додатку Б.

4.2.4 На монтажній схемі біля зображення елементів позначають тільки цифрову частину марки (рис. 3), елементи позначають тільки один раз на основному зображененні. У випадку, коли є необхідність позначити цей елемент на інших зображеннях (розділах, вузлах), марку пишуть повністю з літерою. Таку марку при підрахунку їх кількості не враховують.

4.2.5 Позначення осей будівлі чи споруди приймають за кресленням КМ.

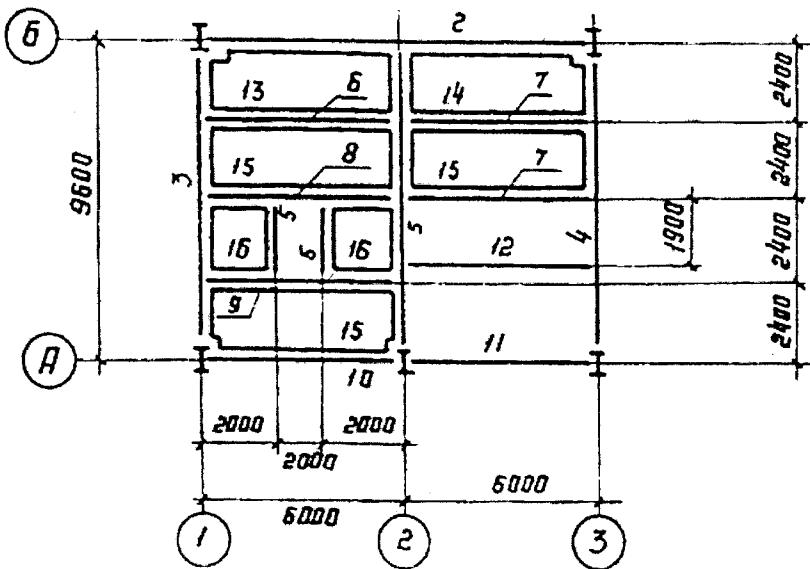

Рисунок 3

4.2.6 У Формі 3 вказують:

- у графі "Марка елемента" – марку відправного елемента за схемою розташування елементів;
- у графі "Найменування елемента" – найменування елемента в повній відповідності з головним написом креслення відповідних елементів;
- у графі "Кількість елементів" – кількість елементів за кресленням;
- у графі "Маса, кг" – масу одного та всіх елементів за кресленням;
- у графі "Номер аркуша" – номер креслення, на якому зображений елемент;
- у графі "Примітка" – додаткові дані.

4.2.7 У Формі 4 вказують:

- у графі "Марка елемента" – марку елемента за схемою розташування елементів;
- у графі "Кількість елементів" – кількість елементів за схемою;
- у графі "Тип та товщина шва" – тип шва та його розмір;
- у графі "Довжина шва, м" – довжину швів на одному елементі та на всіх елементах даної марки;
- у графі "Тип (марка) зварювальних матеріалів" – тип (марку) зварювальних матеріалів, які використовуються для зварювання;
- у графі "Примітка" – додаткові дані.

Форма 3

Відомість відповідних елементів за схемою						
Марка елемента	Наименування елемента	Кількість елементів	Маса, кг		Номер аркуша	Примітка
			елемента	всіх елементів		
20	70	15	15	20	20	25
			185			

Рисунок 4

Форма 4

Відомість монтажних швів						
Марка елемента	Кількість елементів	Тип та товщина шва	Довжина шва, м		Тип (марка) зварювальних матеріалів	Примітка №
			на одному елементі	на всіх елементах		
20	20	25	25	25	25	45
			185			

Рисунок 5

4.2.8 У Формі 5 вказують:

- у графі "Найменування та діаметр" – найменування метизів з зазначенням діаметра нарізки (наприклад: болт М20, гайка М20, шайба діаметром 37 мм тощо);
- у графі "Товщина пакета" – діапазон товщин, що скріплюється болтом однієї довжини;
- у графі "Довжина болта" – довжина болта для даної товщини пакета;
- у графі "Кількість" – кількість болтів однакової довжини;
- у графі "Маса, кг" – маса кожного виду метизів;
- у графі "ДСТУ (ГОСТ)" – стандарт на виріб;
- у графі "Клас міцності" – клас міцності болта;
- у графі "Примітка" – додаткові дані.

Примітка. Відомість тимчасових метизів, які використовуються тільки на період монтажу конструкцій, виконують згідно з Формою 5.

Відомість монтажних метизів (постійних)							
Найменування та діаметр	Товщина пакета, мм	Довжина болта, мм	Кількість, шт	Маса, кг	ДСТУ (ГОСТ)	Клас міцності	Примітка
20							
8							
8							
8							
40	20	20	20	15	25	20	25
185							

Рисунок 6

4.2.9 Креслення монтажних схем повинні об'єднувати групи конструкцій у відповідності з послідовністю їх монтажу. Так, для промислових будівель, як приклад, можна рекомендувати такі монтажні схеми:

- колони, підкроквяні ферми, в'язі по колонах;
- підкранові балки, гальмівні конструкції та упори;
- кроквяні ферми, прогони та в'язі по фермах;
- ліхтарі, прогони та в'язі по ліхтарях тощо.

4.2.10 У технічних вимогах на кресленнях монтажних схем наводяться:

- вказівки про те, яку літеру перед цифровим позначенням мають відповідні елементи даної монтажної схеми;
- посилання на креслення марки КМ, на підставі яких розроблена монтажна схема;
- вказівки щодо застосування на монтажі кріпильних виробів і зварювальних матеріалів;
- інші вказівки щодо монтажу конструкцій, що відносяться до даної монтажної схеми.

4.3 Креслення монтажних вузлів з'єднання конструкцій

4.3.1 Зображеню підлягають тільки складні вузли з'єднання конструкцій. На вузлах надають інформацію про розміри, відмітки рівнів, типи з'єднань, розміри та типи зварних швів, діаметри та типи болтів тощо. Зображення вузлів розміщують на вільному полі креслення монтажних схем або на окремих аркушах.

4.3.2 На прості з'єднання елементів конструкцій вузли не розробляють. Кріплення таких елементів указують на кресленнях самих елементів.

4.4 Креслення відправних елементів

4.4.1 На одному аркуші виконують креслення одного чи декількох відправних елементів, які мають однотипні перерізи та спільні технологічні операції для виготовлення.

4.4.2 На окремих аркушах рекомендується об'єднувати креслення наступних відправних елементів:

- елементів, які не потребують збирання та зварювання;
- елементів складного перерізу з використанням профільного металу;
- конструкцій із гнутих профілів;
- решітчастих конструкцій;
- листових конструкцій;
- елементів, які потребують механічної обробки.

4.4.3 Складальні креслення елементів конструкцій містять:

- графічне зображення відправних елементів з розмірами та вказівками, необхідними для виготовлення кожної деталі, їх збирання та зварювання;
- специфікацію на відправний елемент (Форма 6, рис. 7);
- відомість відправних елементів (Форма 7, рис. 8);
- відомість заводських зварних швів (Форма 8, рис. 9);
- технічні вимоги до виготовлення деталей та елементів конструкцій.

4.4.4 Специфікацію на відправний елемент (Форма 6, рис. 7) розташовують, як правило, в правому верхньому куті аркуша.

У "Специфікації" вказують:

- у графі "Марка елемента" – літерно-цифрове позначення марки елемента;
- у графі "№ деталі" – номери деталей, застосованих у кресленні елементів металоконструкцій у порядку їх зростання без індексів "т" та "н";
- у графі "Кількість, шт." – кількість деталей у прямому "т" і дзеркальному зображення "н";
- у графі "Переріз" – умовне позначення та розмір профілю прокату, з якого запроектовані деталі;
- у графі "Довжина, мм" – довжину деталей, при цьому: довжина плоских листових деталей, незалежно від конфігурації, визначається як довжина більшої сторони описаного прямокутника;
- у графі "Маса, кг" – вказують масу однієї деталі, масу всіх деталей та загальну масу елемента з урахуванням маси зварних швів (заводських), яку приймають в розмірі 1 % від маси всіх деталей елемента.

У разі, коли маса зварних швів становить більше 1 % від маси елемента, враховують фактичну масу зварних швів.

- у графі "Марка сталі" – наводиться марка сталі з категорією поставки згідно з таблицею Е.1 ДБН В.2.6-163;
- у графі "Примітка" – наводять додаткові вказівки про необхідність виконання технологічних операцій: гнути, фрезерувати, стругати, зняти фаску тощо.

Примітка. Індексами "т" (так) та "н" (навпаки) позначаються взаємно-дзеркальні деталі.

Форма 6

Специфікація на відправний елемент										
Марка елемента	№ деталі	Кількість, шт		Переріз	Довжина, мм	Маса, кг			Марка сталі	Примітка
		т	н			однієї деталі	всіх деталей	елемента		
				25						
				8						
				8						
15	10	7,5	7,5		35	20	15	15	12	18
						185				30

Рисунок 7

4.4.5 При підрахунках маси деталей дотримуються таких правил:

- густину сталі приймають $7\ 850 \text{ кг}/\text{м}^3$;
- масу однієї деталі підраховують з точністю до 0,1 кг;
- масу всіх одинакових деталей та відправного елемента підраховують з точністю до 1 кг;

– при підрахунку маси листових деталей, які вписуються в прямокутник площею до $0,2 \text{ м}^2$, масу обраховують по площі цього прямокутника, а для всіх інших деталей – за фактичною площею;

– масу металу із профільного прокату обраховують множенням теоретичної маси одиниці довжини профілю, яка наведена в нормативно-технічній документації, на профільний прокат, на довжину, яка показана в специфікації;

– зменшення маси деталей через отвори під болти не враховують;

– в масу відправної марки враховують технологічні елементи: вивідні планки для зварювання, різні листові елементи, які використовуються на монтажі конструкцій. Всі ці елементи повинні бути зображені на кресленні відправних марок;

4.4.6 У специфікації наводять остаточні розміри деталей, які отримують після всіх технологічних операцій (різки, стругання, фрезерування тощо). Припуски на всі ці операції, а також на усадку після зварювання на кресленнях не наводяться, а задаються технологами заводу, який виготовляє конструкції.

4.4.7 Згідно з 2.3.4 ДБН В.2.6-163 загальна маса конструкцій, визначена за кресленням КМД, може бути більше витрати металу за кресленням КМ на 4 %. З урахуванням цього положення визначається маса та кошторисна ціна металевих конструкцій за кресленням КМ.

4.4.8 Деталі зворотньої марки заносяться в специфікацію в наступному порядку:

– записують разом всі деталі, які треба виготовити за прямою маркою, а їх загальну масу вказують з посиланням "за маркою такою";

– записують окремо деталі, які є в прямій марці, але кількість яких відрізняється від вказаних у прямій марці;

– записують послідовно деталі, яких немає в прямій марці.

4.4.9 При заповненні специфікації для кожного відправного елемента рекомендується передбачати кілька вільних рядків для можливих доповнень.

4.4.10 У "Відомості відправних елементів" (Форма 7, рис. 8) вказують:

– у графі "Марка елемента" – літерно-цифрове позначення елемента;

– у графі "Кількість, шт." – кількість марок, які треба виготовити за даним кресленням;

– у графі "Маса, кг" – масу однієї та загальну масу всіх деталей ;

– в кінці відомості наводять рядок "Всього".

Форма 7

Відомість відправних елементів			Маса, кг
Марка елемента	Кількість, шт	одного елемента	
			10
			10
			35
			8
			8
			8
			8
20	20	20	25
			85

Рисунок 8

4.4.11 У "Відомості заводських зварних швів" (Форма 8, рис.9) вказують:

- у графі "Марка елемента" – літерно-цифрове позначення елемента
  - у графі "Довжина швів, м" – довжина швів кожного розміру;
  - у графах "Приведені" – довжина швів, приведена до розміру 6 мм;
  - в кінці відомості наводять рядок "Всього".

Форма 8

Відомість заводських зварних швів						
Марка елемента	Довжина швів, м					
	при перерізі швів			приведені		
	на елемент	на від елементи	на від елементи	на елемент	на від елементи	на від елементи
20	10	10	10	10	10	15
10	10	10	10	10	10	15
100						

Рисунок 9

5 ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ РОБОЧИХ КРЕСЛЕНЬ І ТЕКСТОВИХ МАТЕРІАЛІВ

5.1 Розміри форматів креслень КМД згідно з ГОСТ 2.301.

5.2 Лінії креслення, їх товщина, нанесення та призначення згідно з ГОСТ 2.303.

5.3 Форми, розміри і порядок заповнення головних написів і додаткових граф до них, а також розміри рамок на кресленнях і в текстових документах згідно з ДСТУ Б А.2.4-4.

5.4 Написи на кресленнях згідно з ГОСТ 2.304.

Примітка. Рекомендовані розміри шрифтів:

2,5; 3,5 – для текстових вказівок і пояснювальних написів при зображеннях елементів і деталей;

3,5; 5,0 – для назв зображень, заголовків у текстових вказівках і відомостях;

5,0 – для позначення марок у відомостях і специфікаціях;

7,0; 10,0 – для написання номерів креслень і марки над зображенням конструкції.

5.5 Масштаби зображень – згідно з ГОСТ 2.302. Вибір масштабів слід робити з урахуванням складності зображень і застосовувати можливо менший масштаб, що забезпечує чіткість креслення і копій з нього. Рекомендовані масштаби для креслень КМД:

- монтажні креслення – 1:100, 1:200, 1:400;
  - перерізи суцільностінчастих і гратчастих елементів конструкцій – 1:10, 1:15, 1:20, 1:25 (масштаб 1:10 застосовується для дрібних профілів);
  - схеми гратчастих конструкцій – 1:15, 1:20, 1:25.

У залежності від технології виготовлення деталей конструкцій можуть знадобитися зображення окремих деталей у більшому масштабі, що повинно передбачатися додатковими вимогами виготовлювача конструкцій.

За необхідності дозволяється застосовувати інші масштаби згідно з ГОСТ 2.302.

Для скорочення розмірів зображень довгі суцільності часті конструкції (балки, колони) дозволяється зображувати без дотримання масштабу за довжиною, зберігаючи при цьому взаємне розташування деталей та отворів. Гратчасті конструкції (ферми, в'язі тощо), зображені як правило, у двох масштабах, більше скорочуючи схему осей елементів ніж їх поперечні розміри і зберігаючи один масштаб зображення в межах вузлів і дрібних деталей (фасонок, прокладок тощо).

Для однотипних конструкцій, які зображаються на одному аркуші, повинен застосовуватися одинаковий масштаб.

5.6 Умовні позначення болтів та зварних швів на кресленнях КМД необхідно виконувати згідно з таблицями 1 та 2 ДСТУ Б А.2.4. Інші умовні позначення повинні відповісти вимогам ГОСТ 2.308, ГОСТ 2.309, ГОСТ 2.311, ГОСТ 2.315. Умовні позначення, що не ввійшли в державні стандарти і технічні умови, повинні бути наведені на аркуші "Загальні дані".

6 ЗОБРАЖЕННЯ КОНСТРУКЦІЙ

6.1 Відправні елементи необхідно зображати так, щоб основна проекція відповідала фактичному положенню елемента в просторі, а саме: горизонтальні елементи – в горизонтальному положенні, вертикальні – в вертикальному, похилі – в похилому. Вертикальні елементи значної довжини (колони, стояки) дозволяється розташовувати в горизонтальному положенні. При цьому нижню частину конструкції розташовують у лівій частині аркуша (рис. 10).

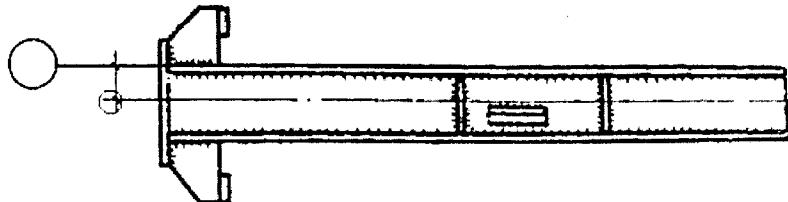

Рисунок 10

6.2 Основну проекцію відправного елемента необхідно розташовувати на аркуші так, щоб ліва сторона елемента була звернена в бік лівої сторони аркуша. Ліва сторона відправного елемента визначається з монтажної схеми при погляді по стрілках, напрям яких наведений на рис. 11.

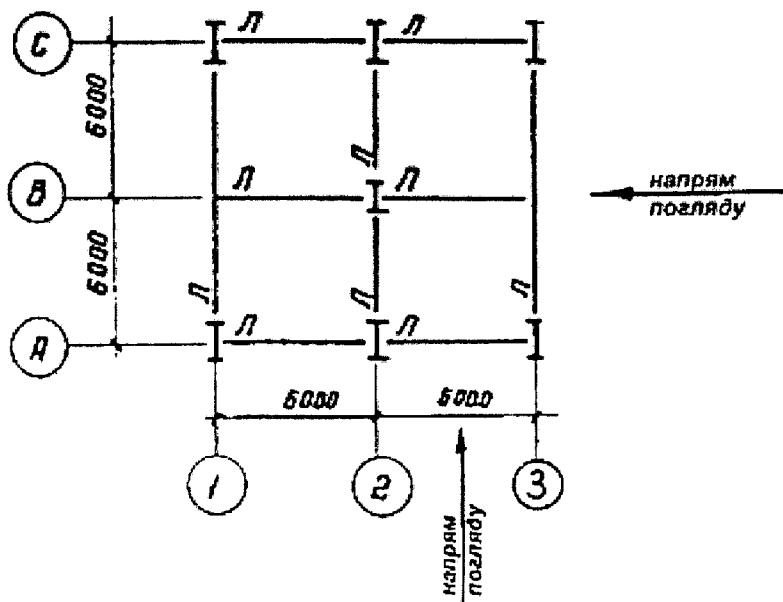

Рисунок 11

6.3 Для зниження об'ємів графічних робіт застосовують наступні прийоми:

- пропорці;
- зображення до осі симетрії;
- суміщення зображень.

6.4 Пропорці застосовують при зображенні схожих відправних елементів, які відрізняються окремими частинами. При цьому елемент, який приймається за основний, зображається повністю, а в інших елементах зображають тільки відмінні частини. Пропорці спрямовуються в бік однакових частин елементів. На рис. 12 наведено приклад використання пропорців у зображенні двох відправних елементів.

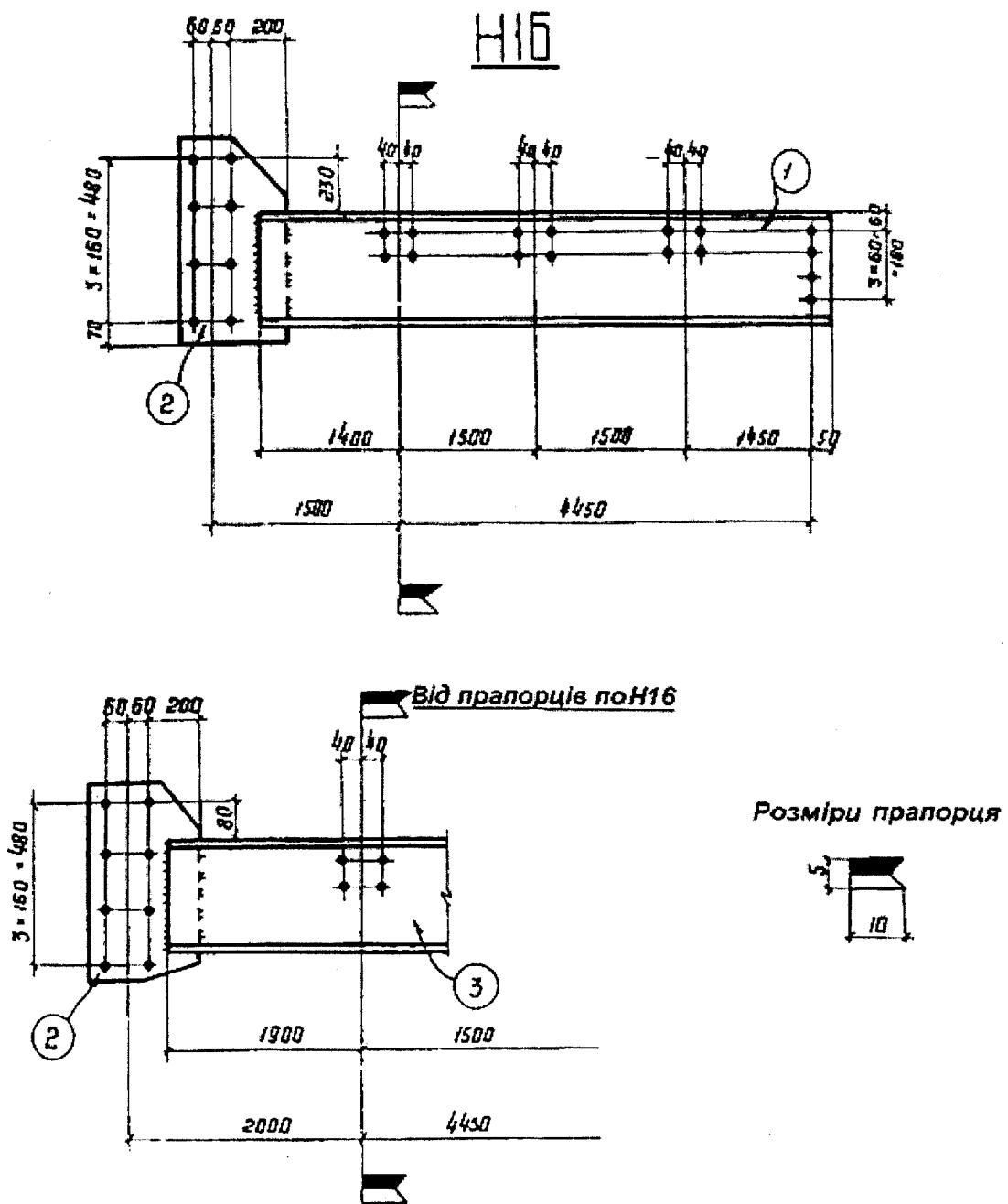
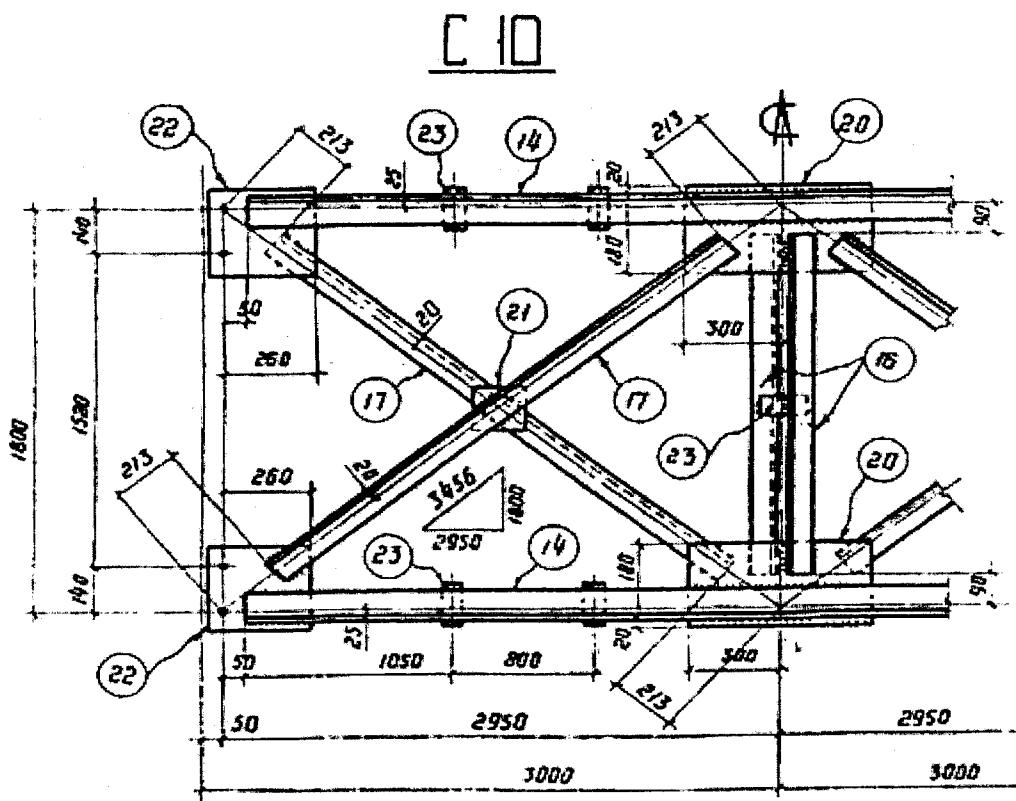

Рисунок 12

6.5 Симетричні відправні елементи рекомендується зображати до осі симетрії так, як показано на рис.13.

7 НАНЕСЕННЯ РОЗМІРІВ

7.1 Всі розміри на деталювальних кресленнях металевих конструкцій проставляються в міліметрах.

7.2 Розміри поділяються на наступні категорії:

- розміри, які визначають положення конструкцій у споруді (монтажні розміри);
- розміри, які необхідні для переходу від монтажних розмірів для виготовлення конструкцій (ув'язувальні розміри);
- розміри, необхідні для виготовлення деталей;
- розміри, які визначають взаємне розташування деталей, необхідне для збирання конструкцій;
- контрольні розміри – для елементів, які мають складну геометрію.

Перераховані категорії розмірів зображені на рис. 15 з відповідними позначеннями літерами.

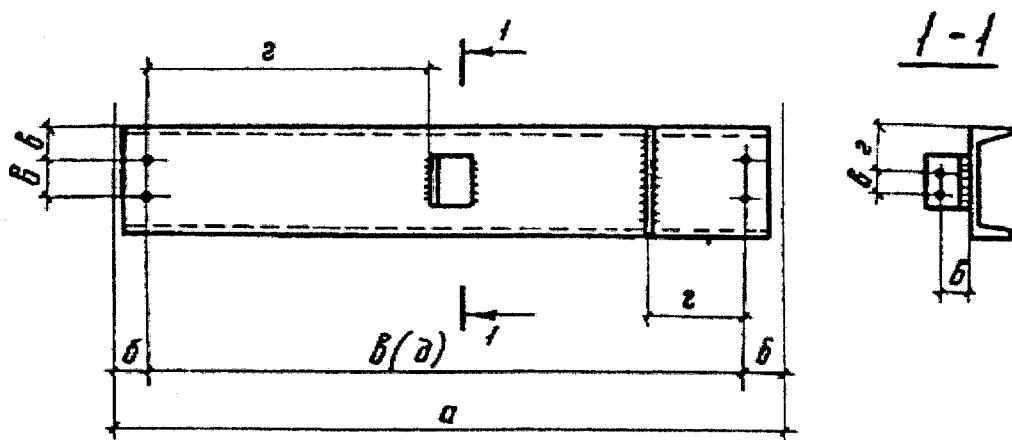

Рисунок 15

7.3 Розмірні лінії проводять паралельно відрізку, розмір якого позначається. Відстань між паралельними лініями повинна бути від 7 мм до 10 мм, а відстань від розмірних ліній до паралельних до них ліній контуру зображення повинна бути близько 15 мм. На перетині розмірної та виносної ліній ставляться засічки. При цьому розмірна лінія виступає за крайню виноску від 1 мм до 3 мм.

7.4 Цифри лінійних розмірів при різних нахилах розмірних ліній розташовують так, як зображено на рис. 16. Якщо необхідно нанести розмір в заштрихованій зоні, відповідний розмір наносять на полиці лінії – виноски (рис. 17).

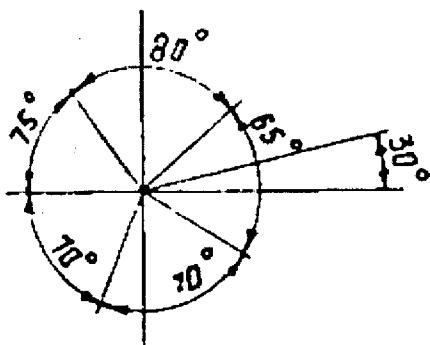

Рисунок 16

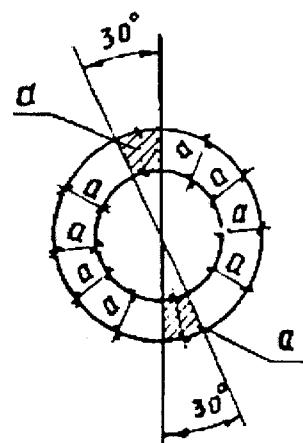

Рисунок 17

7.5 Розміри елементів слід прив'язувати до осей і рядів споруди чи до осей прилеглих елементів.

7.6 Нанесення розмірів, які визначають відстань між крайніми отворами чи деталями, розташованими на рівних відстанях, рекомендується виконувати так, як показано на рис. 18.

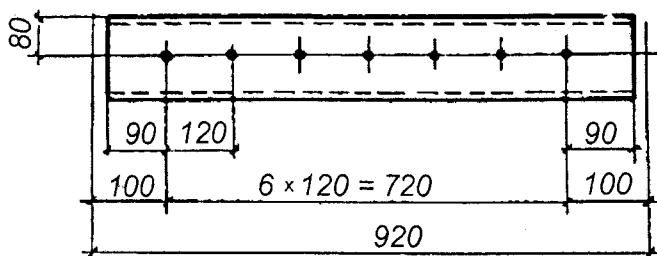

Рисунок 18

7.7 Переважні для більшості деталей на кресленні відстані від кромки листа до першого отвору чи ряду отворів (обрізи), а також діаметри отворів, як правило, оговорюються в текстових вказівках і на кресленні не проставляються. Інші обрізи та діаметри отворів необхідно наводити на кресленні.

7.8 Розміри по висоті чи ширині перерізу прокатних деталей (кутиків, двотаврів, швелерів) проставляються без замикання розмірного ланцюжка. При цьому розміри прив'язують до тієї площини чи грані, відмітка чи прив'язка якої визначає положення елемента в споруді. Риски прокатних та гнутих кутиків прив'язують до обушка (рис. 19).

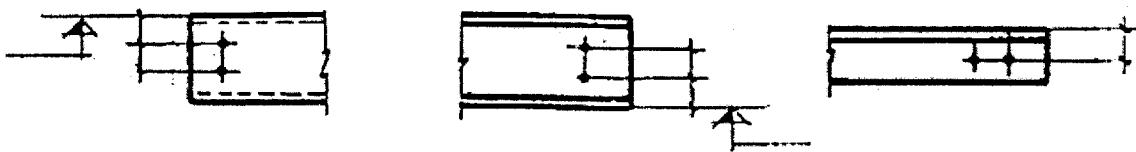

Рисунок 19

7.9 У зварних балках показують повну висоту опорної частини, розміру якої потрібно суворо дотримуватись. Такі розміри обводять рамкою і вказують можливий допуск. Крім цього вказують товщини поясів і висоту стінки балки, але не показують розмір, на який опорне ребро виступає по відношенню до нижнього поясу балки. Це дозволяє компенсувати деякі неточності при складанні балки (рис. 20).

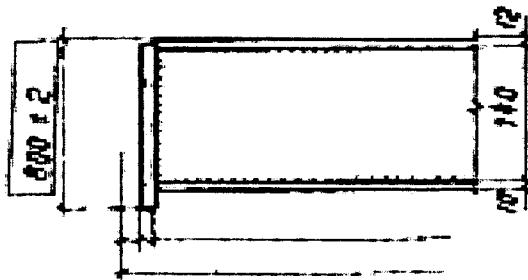

Рисунок 20

7.10 При зображенні кутиків з різними полицями потрібно вказувати розмір однієї полиці кутика для визначення його положення.

7.11 При зображенні радіуса дуги кола стрілку лінії радіуса необхідно показувати тільки біля дуги.

Перед розміром радіуса треба ставити літеру R . Радіуси гнутих елементів проставляються на концентричних розмірних лініях з написанням на них розмірів відповідних радіусів (рис. 21).

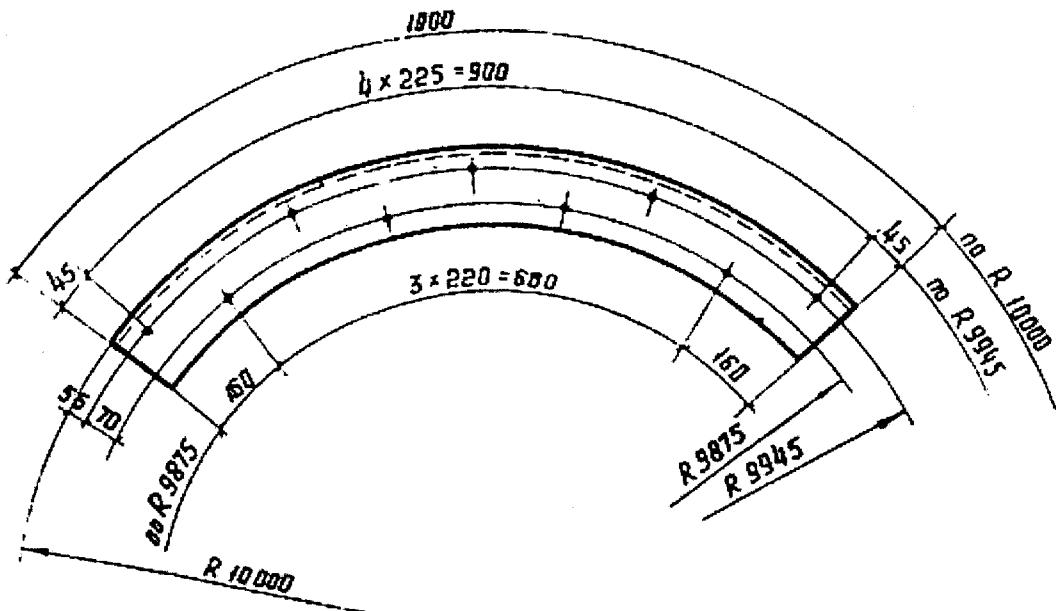

Рисунок 21

7.12 Розміри дрібних радіусів та зрізів кутів ребер позначають так, як це зображено на рис. 22.

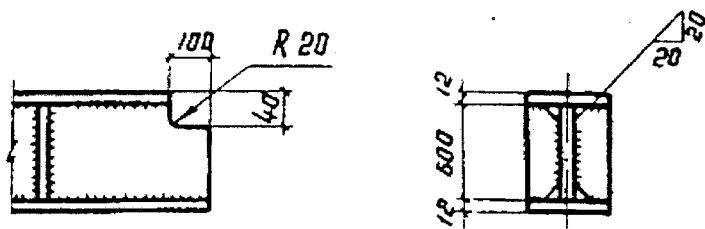

Рисунок 22

7.13 При значному розмірі радіуса та необхідності показати центр дуги допускається показувати розмірну лінію радіуса зі зломом під кутом 90° (рис. 23).

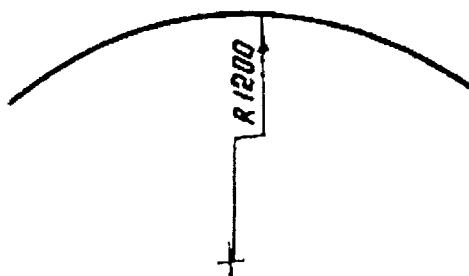
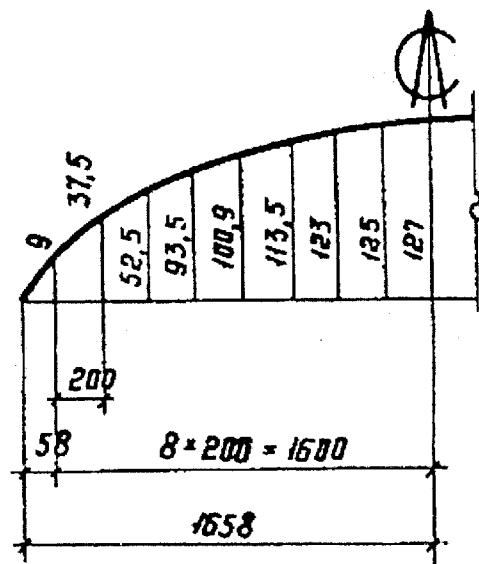

Рисунок 23

7.14 Розміри контуру криволінійного профілю та дуг великого радіуса рекомендується вказувати координатами. При цьому кількість координат і ступінь точності розмірів встановлюються в залежності від конкретних умов (рис. 24).

Рисунок 24

7.15 Для гратчастих конструкцій (ферм і тощо) розташовують, як правило, в лівому верхньому куті аркуша геометричну схему в масштабі, зручному для читання, на якій позначають розміри та зусилля. Для симетричних ферм геометричні довжини елементів проставляють на лівій половині, а зусилля на правій.

Геометричні схеми складних конструкцій можна зображати на окремому кресленні. Для складних просторових конструкцій необхідно давати розгортки геометричних схем всіх граней.

Якщо немає окремого креслення геометричної схеми, уклон елементів позначають прямо-кутними трикутниками, на сторонах яких позначають дійсні розміри (рис. 25).

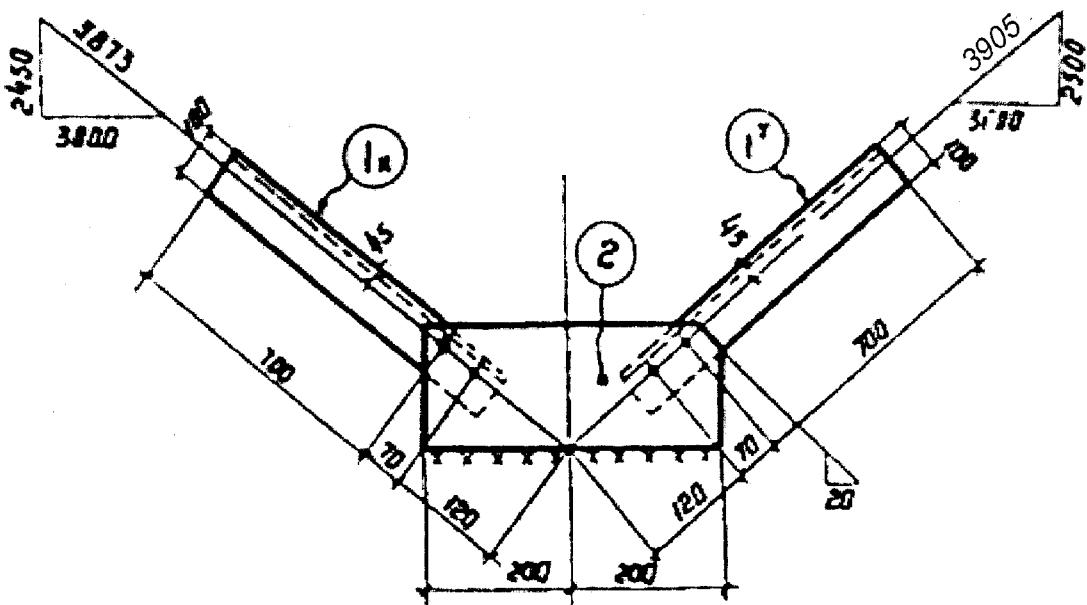

Рисунок 25

7.16 Для орієнтації при збиранні конструкцій з прямокутними фасонками, розмічальні осі яких мають невелику різницю кутів нахилу, необхідно один кут фасонки зрізати (рис. 25).

7.17 При визначенні розмірів розгорнень гнутих та вальцованих деталей необхідно:

- довжину зігнутих або вальцованих елементів (листів, кутиків, балок, швелерів) визначати вздовж їх нейтральної осі;

- виконувати розмічання та утворення отворів у зігнутих елементах після їх вигину.

7.18 Відмітки рівнів вказують на виносних лініях чи лініях контуру. Відмітки рівнів вказуються в метрах з точністю до міліметра.

На кресленнях вказують відмітки:

- для колон та стояків – опорних частин, верху підкранової частини колони, столиків для обирання балок та ферм;

- для балок, ригелів тощо рекомендується вказувати відмітку верху чи низу конструкції;

- для ферм – відмітку низу опорної частини;

- для трубопроводів – осей труб та місць їх перелому.

7.19 Зображення симетричних монтажних схем до лінії симетрії не допускається.

7.20 В елементах складеного перерізу прив'язку профілів слід робити:

- двотаврових – по осі стінок двотаврів;

- кутиків – по обушках;

- швів – по зовнішній грани стінки.

8 ПОЗНАЧЕННЯ ДЕТАЛЕЙ

8.1 Деталі на кресленнях позначаються цифрами в кружках. Кружок з'єднується з деталлю хвилястою лінією зі стрілкою на кінці біля контуру зображення або крапкою на кінці в межах контуру (рис. 25).

8.2 Взаємно-дзеркальні деталі позначаються індексами "т" (так) та "н" (навпаки"). При цьому індекс "т" пишеться біля номера деталі справа зверху, а індекс "н" – справа знизу (рис. 25).

8.3 Однакові деталі в різних відправних елементах, які зображені на одному аркуші, позначаються одним номером.

8.4 Нумерацію слід починати з основних деталей. При цьому рекомендується групувати деталі за профілями та товщинами. У гратчастих конструкціях спочатку позначаються деталі поясів, розкосів та стояків, а потім фасонок та інших дрібних деталей. У суцільностінчастих конструкціях спочатку позначаються деталі поясів, стінки, потім опорні ребра, ребра жорсткості та інші деталі.

9 ДОДАТКОВІ РОБОЧІ КРЕСЛЕННЯ

9.1 На заводах-виробниках металоконструкцій, в разі необхідності, можуть розроблятися додаткові робочі креслення.

9.2 Додаткові робочі креслення розділяють на дві групи:

- креслення, які використовуються тільки на заводі-виробнику конструкцій;
- креслення, які використовуються як на заводі, так і на монтажі.

9.3 До першої групи відносяться:

- креслення розкрою металу для деталей;
- креслення деталей, які вимагають механічної обробки, фасонного різання, ковальських робіт;
- креслення схем вантаження конструкцій на залізничний транспорт;
- креслення кондукторів та пристроїв для обробки деталей, для складання та зварювання конструкцій тощо;
- креслення схем контролю розмірів.

9.4 До другої групи відносяться:

- креслення загальних геометричних схем просторових споруд;
- креслення шаблонів кривих при великих радіусах, виконаних на цілі споруду (наприклад, на весь кожух доменної печі);
- креслення контрольних складань;
- креслення складальних пристосувань, які використовуються при складанні листових конструкцій на монтажі та схеми їх розташування та встановлення;
- креслення додаткових стиків окремих деталей.

9.5 Креслення загальних геометричних схем просторових споруд (кожухи доменних печей, складні бункери, башти тощо) використовуються як додатковий матеріал при розробленні відправних елементів.

9.6 Креслення схем загальних контрольних складань розробляють для виконання робіт на заводі, який виготовляє конструкції, для перевірки точності виготовлення конструкцій, як споруди в цілому, так і окремих її частин.

10 ВНЕСЕННЯ ЗМІН В ТЕХНІЧНУ ДОКУМЕНТАЦІЮ

10.1 В разі необхідності в видані креслення КМД авторами можуть вноситися зміни згідно з ДСТУ Б А.2.4

11 НУМЕРАЦІЯ АРКУШІВ

11.1 З метою упорядкування маркування елементів на заводах-виробниках конструкцій для кожного об'єкта (заводського замовлення) використовується своя нумерація аркушів, починаючи з № 1 (загальні дані), далі креслення монтажних схем та відправних елементів. Завод-виробник конструкцій на кожному відправному елементі позначає марку відправного елемента, номер об'єкта (заводського замовлення), номер аркуша, на якому зображене відправний елемент.

Приклад позначення відправного елемента заводом-виробником конструкцій:

Ф1
520-35

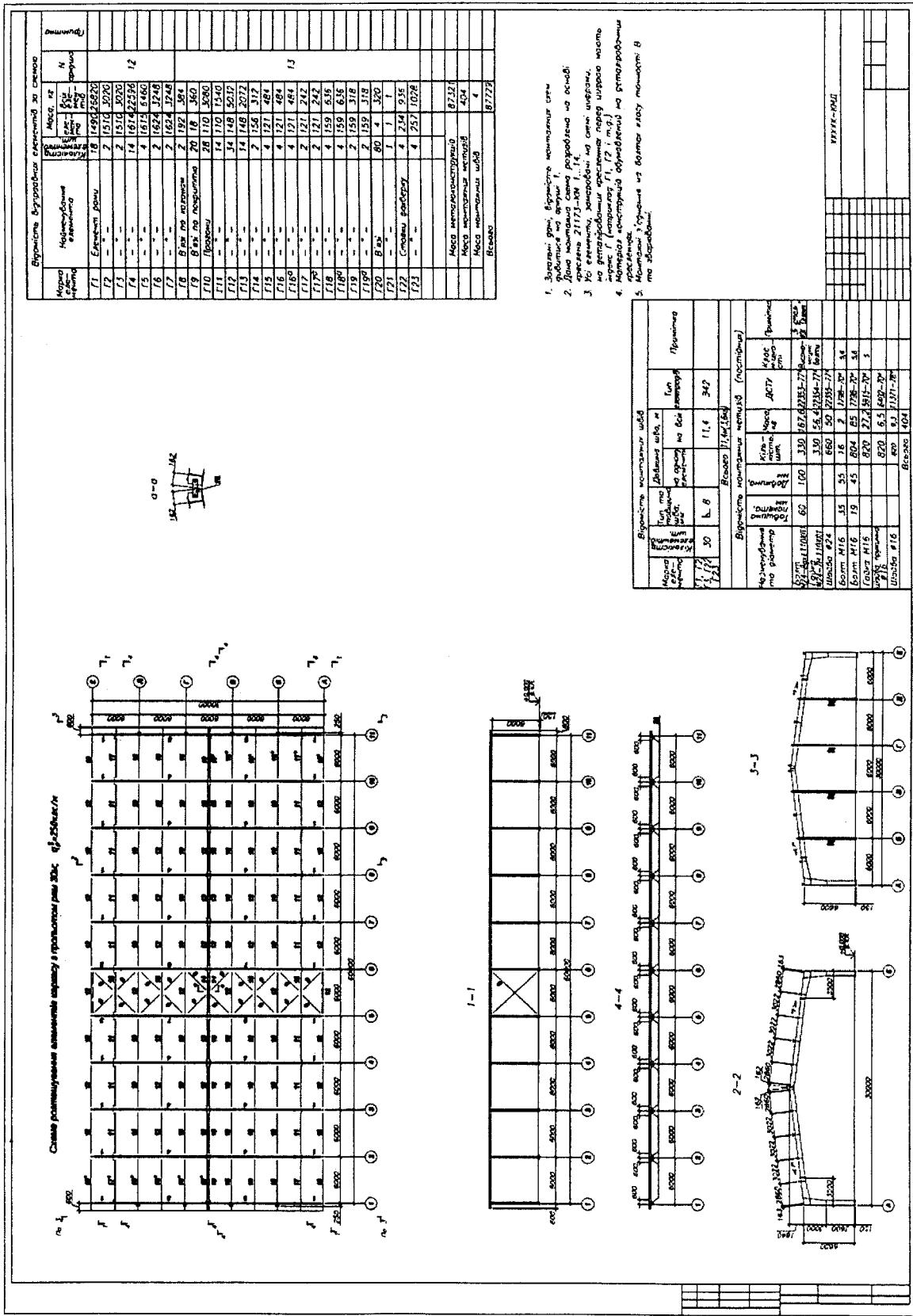
де Ф1 – марка відправного елемента;

520 – номер об'єкта (заводського замовлення);

35 – номер аркуша, на якому зображене відправний елемент.

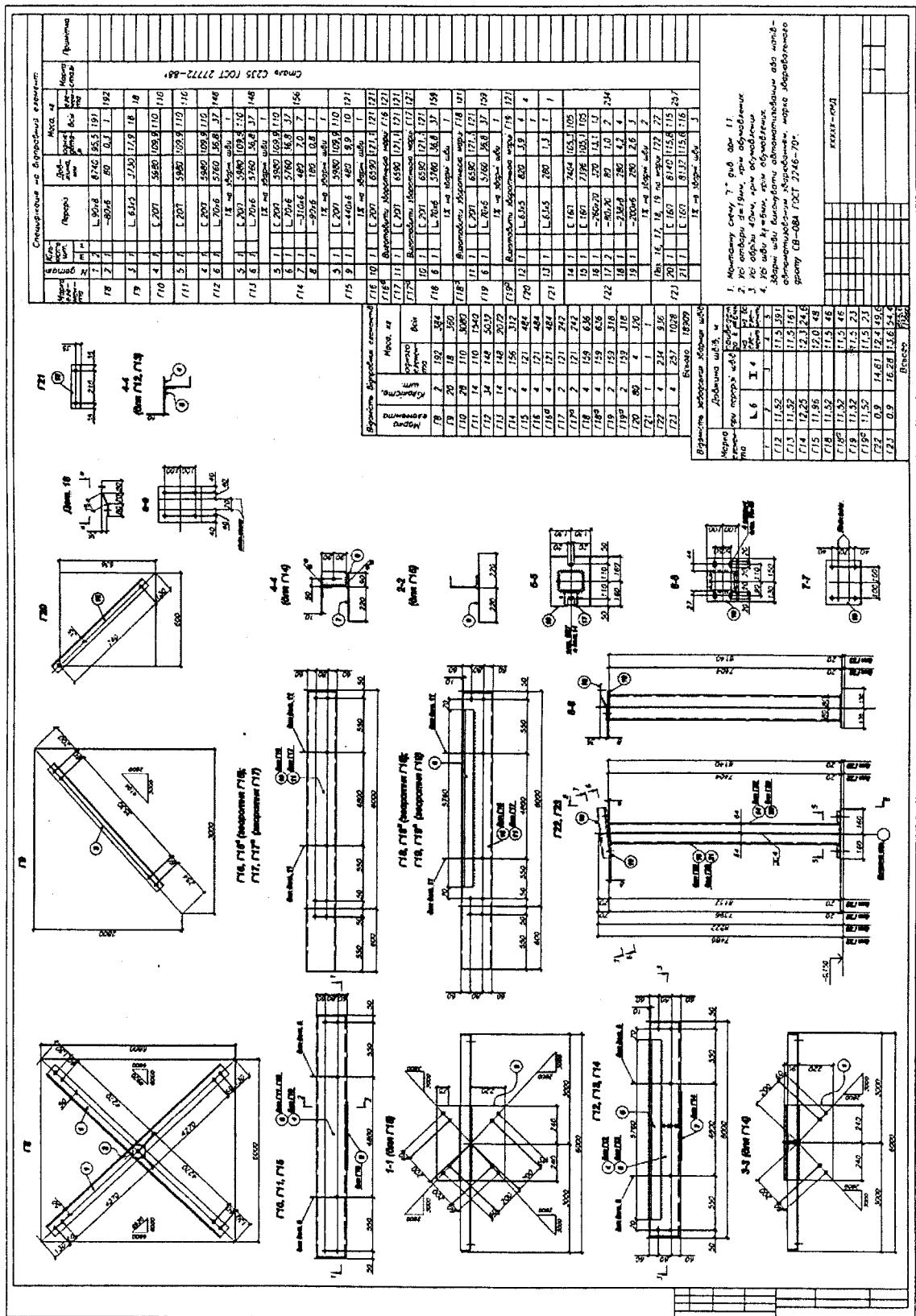
ДОДАТОК А
(дозвіковий)

Приклад виконання креплення монтажної схеми

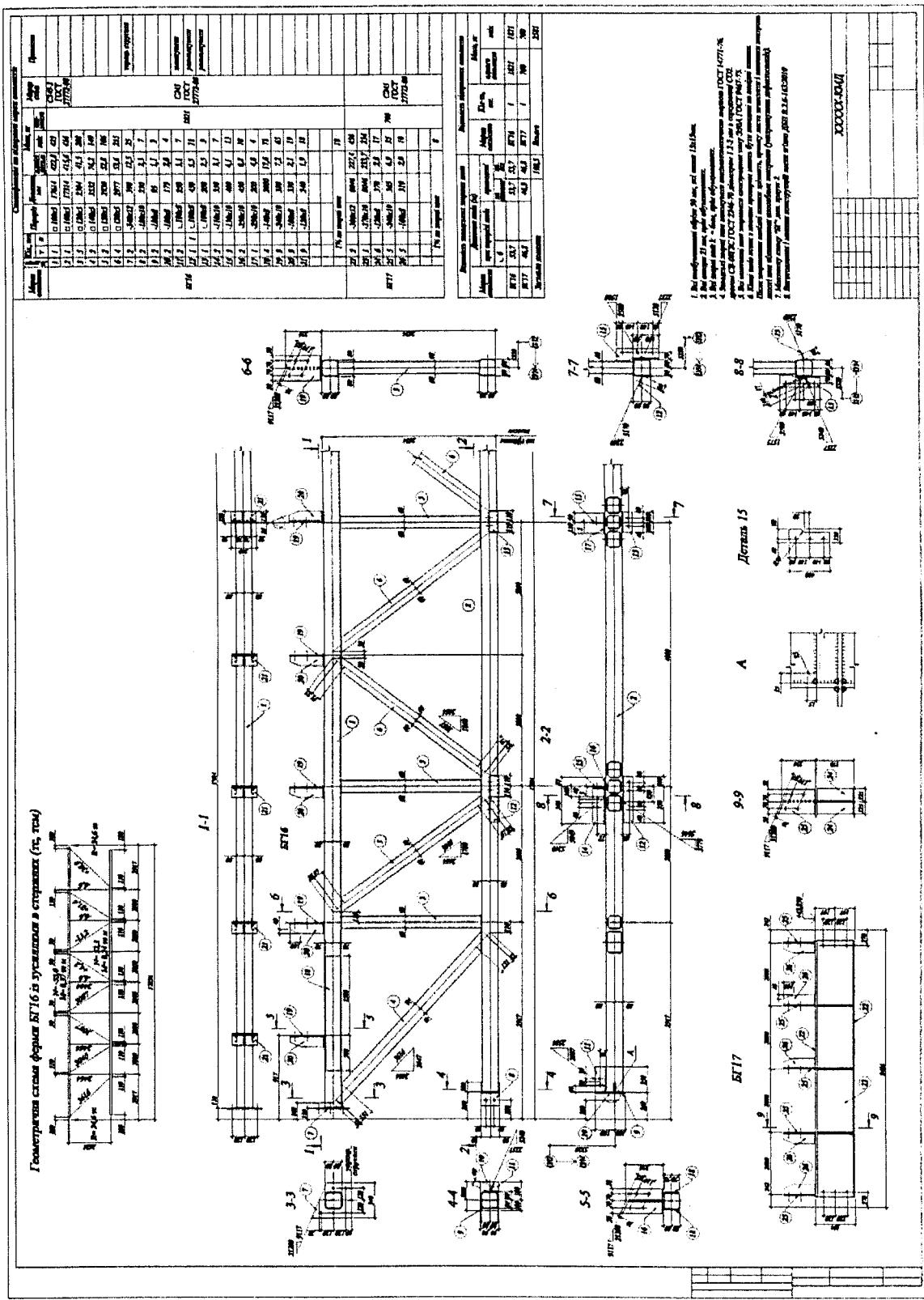
ДОДАТОК Б
(довідковий)

Приклад виконання креплення відправних елементів із прокатних профілів

ДОДАТОК В
(довідковий)

Приклад виконання креслення відправного елемента типу ферми

Код УКНД 91.080.10

Ключові слова: зображення конструкцій, креслення відправних елементів, креслення КМД (конструкції металеві деталювальні), креслення монтажних схем, правила оформлення робочих креслень, нанесення розмірів, робоча документація, специфікація на відправний елемент.